

Lena Olsen

Domstolar, rättsvetenskap och rättsdogmatik

1 Allmänt om frågeställningarna

Ämnet för detta samlingsverk är doktrinen i praxis. Detta kan också omformuleras till doktrinen för praxis. Två viktiga aktörer framträder här, nämligen dels föreläsare för rättsvetenskapen, dels rättstillämpare, i synnerhet inom ramen för domstolarna.

Forskningsproblemen kan formuleras på olika sätt. Är t.ex. felreglerna enligt konsumentköplagen eller den allmänna köplagen tillämpliga i ett visst fall eller vilket är egentligen tillämpningsområdet för e-handelslagen? Det rör sig alltså om jämförelsevis enkla frågor i samband med tolkning och tillämpning av gällande rätt, även om svaret kan vara nog så svårt att uppnå, men forskningsfrågorna i sammanhanget kan också göras betydligt mer komplexa. Ett sätt att öka komplexiteten är att fråga hur gällande rätt bör utformas för att fungera bättre i framtiden, *lex ferenda*. I sådana fall uppstår även frågor om hur regler eller rättspraxis bör utformas för att uppnå de mål som lagstiftaren anser vara önskvärda. Ett annat sätt är att undersöka vilken grundläggande syn på rättsordningen och på samhälle och medborgare som lagen respektive rättspraxis ger uttryck för. Också frågor som faller utanför gällande rätt i snäv bemärkelse kan emellertid ställas. Det kan röra hur rätten såg ut eller utvecklades vid en tidigare tidpunkt, dvs. inom ramen för rättshistoria, eller hur vissa regler fungerar för en viss grupp av medborgare respektive vilka effekter rättsreglerna har mätt i andra mått än regelsystemets. Forskaren kan i sådana fall behöva använda sig av kvantitativa metoder, såsom användning av statistik i olika former, eller kvalitativa metoder i form av t.ex. intervjuer eller tolkning.

Sätten att ställa frågorna är sålunda mångfaldiga och det är också formerna för rättsvetenskap. Den klassiskt sett viktigaste formen av juridisk

litteratur är inriktad just på gällande rätt och brukar som bekant benämnas rättsdogmatik. Ovan har jag även varit inne på rättshistoria och rätts-sociologi men man brukar också tala om rättsekonomi och rättsfilosofi/allmän rättslära som rättsvetenskapliga ämnen. Det faktum att rättsvetenskap omfattar flera olika inriktningar eller kunskapsfrågor gör också att man bör skilja mellan systemintern respektive systemextern rättsforskning och jag återkommer till detta direkt i nästa avsnitt.

Det finns inte möjlighet att i det följande gå närmare in på rättsfilosofiska strömningar av olika slag. Många materiellrättsligt aktiva har dock fört diskussionen vidare när det gäller att belysa vilken forskning som faktiskt bedrivs.¹ Den följande uppsatsen anknyter till en tidigare uppsats om rättsvetenskapliga perspektiv, utgiven i Svensk Juristtidning 2004.² Den här gången är dock ambitionsnivån av tidsskal lägre och texten bör i princip ses som ett debattinlägg.

2 Systemintern och systemextern rättsvetenskap

Det är uppenbart att rättsvetenskap varigenom gällande rätt studeras klassiskt sett har intagit en central ställning inom rättsvetenskapen som helhet. Det rör sig ju också om den teknik som juris studerande måste tillägna sig för att bli godkända i juristutbildningen och som praktiker förväntas använda i sin yrkesutövning. Det rör sig alltså till dels om ett hantverk. Ett viktigt kännetecken är att det rör sig om ett inifrån- eller, med Jareborgs vokabulär, systeminternt perspektiv, vilket bör innebära ett lojalt studium av befintliga regler i form av beskrivning, tolkning, analyserande och systematisering.³ Den relevanta kunskapsfrågan är vad som är gällande rätt på det ifrågavarande området och forskningen är starkt

¹ Några forskare som varit särskilt aktiva när det gäller diskussionen om materiella rätten och dess förhållande till rättsdogmatiken är Lavin, Hellner, Agell och Jareborg, se bl.a. hänvisningar till arbeten i uppsatsen omnämnd i not 2. Ytterligare en forskare som gett sig in i den diskussionen är Sandgren med flera uppsatser i ämnet. Dessa har sedermera samlats i volymen (2009) Vad är rättsvetenskap. Det är mitt intryck att den materiellrättsliga forskningen allt mer har påverkats av allmän vetenskapsteori och en av de personer som särskilt verkat i den riktningen är H. Andersson genom såväl undervisning som forskning, se bl.a. hans stora arbete (2013) Ansvarsproblem i skadeståndsrätten i totalt tre volymer.

² Olsen (2004) Rättsvetenskapliga perspektiv i SvJT s. 105.

³ Jareborg (2004) Rättsdogmatik som vetenskap SvJT s. 4.

inriktad på lagregler, vilket bl.a. beror på att det material som bedömningen grundar sig på är den s.k. rättskälleläran, dvs. lag, förarbeten, praxis och i viss mån litteratur. Det är alltså den auktoritativa rätten som det i första hand är fråga om.

Utifrån ett *rättsvetenskapligt perspektiv* har ifrågasatts i vad mån en verksamhet, där beskrivningen i sig är så viktig, kan betraktas som vetenskap över huvud taget. Hellner har för sin del understrukt sådana klassiska krav på vetenskap som nyhetsvärde i form av originalitet och självständighet, objektivitet och hederlighet samt understrukt betydelsen av problematisering.⁴ Andra går längre. Jareborg kräver också en verklighetsrekonstruktion, kritisk analys och en berättelse.⁵

Utifrån *rättstillämparens perspektiv* har rättsdogmatiken i dess klassiska, mer beskrivande, form varit viktig av flera skäl. Den har varit central när det varit svårt att få tag på relevant material ute i landet. Eftersom utrymmet för rättsvetenskaplig kritisk diskussion av regelsystemet har varit litet har rättstillämparen vidare kunnat gå direkt på "svaret", vilket också har haft en viktig arbetsbesparande effekt. Andra typer av juridiska texter såsom kommentarer kan dock tillgodose ett sådant behov. Idag bör frågan kunna ställas om behovet av sådan forskning är så stort. Det finns flera skäl för denna tveksamhet. Informationsteknikens utveckling har lett till att rättskällematerial av olika slag är lätt tillgänglig över hela landet och oavsett öppettider. Det finns alltså inte något större behov av en mer beskrivande rättsdogmatik av det skälet. Däremot kan det idag finnas behov av rättslig analys, kritik och rekonstruktion som för resonemangen vidare.

Vid sidan om det systeminterna perspektivet talar man som framgått också om ett utifrån- eller systemexternt perspektiv. Viktiga exempel på denna typ av rättsvetenskap är som framgått rättshistoria, rättssociologi, rättsekonomi och rättsfilosofi/allmän rättslära. Här är kunskapsfrågorna annorlunda vilket innebär att frågan om innehållet i gällande rätt inte spelar samma dominerande roll som i samband med rättsdogmatiken. Att ett systemexternt perspektiv kan vara till stor nytta för t.ex. lagstiftare är uppenbart, men även andra aktörer kan ha stor nytta av vidgade perspektiv på rättsordningen. För rättstillämparen generellt bör dock vetenskap inom ramen för det systemexterna perspektivet främst utgöra nöjesläsning. Det centrala i det här sammanhanget bör därför vara vilka former av rättsvetenskap som kan ses som systeminterna.

⁴ Rättsvetenskaplig metod, JFT 1998 s. 482 ff. Jfr också Ulväng nedan s. 185.

⁵ A.a. s. 2.

3 Former för systemintern analys – en snäv eller bred rättsdogmatik?

3.1 Frågeställningarna

Den klassiskt sett viktigaste formen för systemintern analys är alltså rättsdogmatiken. Däremot är man inom rättsvetenskapen inte helt överens om vad rättsdogmatik är och den centrala frågan här är om rättsdogmatiken ska vara den enda formen för en systemintern analys eller om man också kan tänka sig andra former. Det skulle kunna röra sig om t.ex. konstruktiv, pragmatisk eller probleminriktad rättsvetenskap. Frågan är alltså i allra högsta grad relevant. Lavin ger inte någon definition av rättsdogmatik men konstaterar samtidigt att om rättsdogmatik endast karaktäriseras av att man använder de traditionella rättskällorna och avhåller sig från att kritisera och utvärdera rättsregler och rättstillämpning, så är mycket av den förvaltningsrättsliga forskningen inte rättsdogmatisk.⁶ Detsamma bör gälla inom ramen för andra rättsområden. Lavin ställde den centrala frågan vad det då kan röra sig om för forskning.⁷

Den systeminterna analysen och förhållandet mellan denna och den systemexterna kan uppenbarligen betraktas på olika sätt. *Ett första alternativ* är att den systeminterna analysen enbart består av rättsdogmatik i vid mening vilket i och för sig löser det av Lavin uppmärksammade problemet, men som aktualiserar andra frågor. *Ett andra alternativ* kan vara att den systeminterna analysen enbart består av rättsdogmatik i snäv mening och fråga uppstår som framgått hur annan forskning ska karaktäriseras. Slutligen kan man som *ett tredje alternativ* tänka sig att den består av såväl rättsdogmatik i snäv mening som andra former av studier inriktade på innehållet i gällande rätt. I samband med diskussionen är det uppenbarligen viktigt att ta hänsyn till såväl vetenskapens som rättstillämpningens behov. De två första alternativen behandlas i det här avsnittet medan det tredje alternativet behandlas i avsnitt 4.

3.2 Rättsdogmatik enligt en vid eller snäv syn

I dagens rättsvetenskap finns ett stort antal angreppssätt varigenom gällande rätt beskrivs, analyseras, struktureras och systematiseras. Rättsdogmatik sågs som regel vara inriktad på auktoritativ rätt och det är lagstiftaren som i

⁶ Är förvaltningsrättslig forskning rättsdogmatisk? FT 1989 s. 128 f.

⁷ A.a.

princip sätter dagordningen. Annan rättsvetenskaplig verksamhet kan vara inriktad på den faktiskt använda rätten i t.ex. handel, en kritisk rekonstruktion av rättssystemet eller en studie *de lege ferenda* om hur rätten bör vara beskaffad. Rättsdogmatik som täcker in så olika former av rättsvetenskap är uppenbarligen en jämförelsevis bred verksamhet.⁸ Sandgren har gjort gällande att rättsdogmatiken, förutom ett inifrånperspektiv, kännetecknas av metoden och materialet, syftet, funktionen, den verksamhet som utövas, rättsreglernas ”auktoriserade” karaktär samt ett antal grundantaganden om t.ex. materiell rättssäkerhet.⁹

Det finns emellertid svårigheter med att se rättsdogmatiken enligt ett brett synsätt som den enda formen för ett systeminternt perspektiv. Till en början verkar många rättsvetenskapliga författare med inriktning mot gällande rätt framhålla sin särart i förhållande till rättsdogmatik i allmänhet. Det skulle knappast vara nödvändigt om man menade att så gott som allt med inriktning mot gällande rätt skulle vara rättsdogmatik. Ytterligare problem med ett brett synsätt är det faktum att det strider mot den snävare syn på rättsdogmatik som rimligtvis måste komma till uttryck i viss straff- och processrättslig litteratur och som har sin grund i legalitets- och legitimitetsskäl.¹⁰ Det innebär att det för många rättstillämpare måste vara praktiskt taget omöjligt, inom den korta tid som står till förfogande för bedömning av ett fall i domstol, att bedöma t.ex. civilrättslig juridisk litteratur med avancerad teoretisk struktur som författaren menar är rättsdogmatik.

2/ Det klassiska angreppssättet har i stället varit en snävare syn på rättsdogmatiken.¹¹ Det kan diskuteras om detta i så fall skulle utgöra vetenskap. Enligt min mening kan det göra det, åtminstone om Hellners krav på vetenskap är uppfyllda (se ovan). Det problem som uppstår i det läget är vad de vetenskapsmän/-kvinnor, som inte bedriver sådan vetenskaplig verksamhet gör i den mån som forskningen ändå har gått ut på att analysera, strukturera respektive systematisera gällande rätt. Det kan ju då knappast röra sig om systemextern forskning. Problemet är centralt för rättsvetenskapens fortsatta utveckling.

⁸ Jfr t.ex. Jareborg a.a. s. 8.

⁹ Sandgren TfR 2005 s. 117 i (2009) Vad är rättsvetenskap s. 118 och 123.

¹⁰ Jfr nedan Ulväng s. 190 f.

¹¹ Ett snävt synsätt på rättsdogmatiken finns bl.a. beskrivet i Peczenik (2005) Juridikens allmänna läror SvJT 2005 s. 249, på s. 267 f., Hellner a.a. s. 484, Olsen a.a. s. 111–122

3.3 Praktiska implikationer av det breda respektive snäva perspektivet

Man kan fråga sig vad de skilda synsätten får för praktiskt betydelse. En viktig aspekt i samband med rättsdogmatiken är att analysen av gällande rätt ska utgå från de auktoritativa rättskällorna, dvs. lag, förarbeten, auktoritativa rättsavgöranden och viss juridisk litteratur, dvs. doktrinen. Detta är självklart en nödvändighet när det gäller straff- och processrätt.¹² Ett pluralistiskt förhållningssätt är sålunda inte möjligt inom rättsdogmatiken enligt ett snävt synsätt men är uppenbarligen det när det gäller ett vidare synsätt, i den mån studien rör de regler som faktiskt tillämpas. En undersökning av underrättspraxis faller uppenbarligen inte in under rättsdogmatiken i snäv mening, och inte heller en studie som i stora delar grundas på HD:s notisfall.¹³ Däremot kan angreppssätten vara de enda möjligheterna för att få fram kunskap om vad som görs inom domstolarna, i synnerhet om det inte finns många auktoritativa rättskällor att stödja sig på.

Den rättsdogmatiska frågan är inriktad mot innehållet i befintliga auktoritativa regler. Detta medför problem när det inte finns några sådana regler.¹⁴ Ett närliggande exempel är när det bara föreligger förslag till nya regler inom såväl EU som i svensk rätt. Systematisering må vara en huvuduppgift när det gäller tolkning och analys av enskilda regler men när arbets nyhetsvärde går ut på just systematiseringen och denna alltså spelar en central roll i arbetet rör det sig inte om rättsdogmatik i snäv mening. Inte heller faller en undersökning av varför barn särskilt ska skyddas mot reklam, där uppgiften närmast går ut på en diskursanalys av skilda förarbeten, in under rättsdogmatik i snäv mening.

Ett annat exempel på skillnader mellan de två synsätten är synen på verkligheten.¹⁵ Att också rättsdogmatiken i snäv mening är beroende av

¹² Nedan s. 179 ff. diskuterar Ulväng såväl juridisk doktrin som straffrättens särart.

¹³ I min doktorsavhandling "Ersättningsklausuler" använde jag sålunda i stor utsträckning just HD:s notisavgöranden vid en analys av vitesklausuler för att därigenom undersöka de faktiska problemen i samband med domstolarnas tolkning och tillämpning av vitesklausuler i synnerhet inom handeln. Dessa avgöranden användes inte som auktoritativ rättskälla eftersom avgörandena just var placerade som notiser, men som utsagor om hur HD ändå bedömt de ofta komplicerade kontokurantförhållanden som rättsfallen rörde (Olsen 1986 s. 16).

¹⁴ A.a. s. 117 ff.

¹⁵ Jareborg (2004) Rättsdogmatik som vetenskap SvJT s. 8 f.

kunskap om de regler som föreligger är självklart. En av rättsdogmatikens huvuduppgifter, också i snäv mening, är att verkligheten ska juridifieras så att det kan klargöras om och i vad mån reglerna är tillämpliga i en viss praktisk situation. Rättsdogmatiken rör dock reglerna och deras innehåll, inte verkligheten i övrigt. Ett rättspolitiskt problem såsom de samhälleliga konsekvenserna av vissa regler kan inte utgöra huvuduppgiften för snäv rättsdogmatik. En mellanform användes av Lindblom, i samband med hans studier av miljöprocessen, vilken gick ut på att strikt anknyta till miljöbalkens inledande målbestämmelse.¹⁶ Ett konstruktivt perspektiv på rätten, där det rättsliga materialet kritiseras, är också svårt att förena med rättsdogmatik enligt ett snävt synsätt medan det utan vidare är förenligt med ett vidare synsätt.¹⁷

Ytterligare ett exempel är en undersökning av auktoritativa rättskällor vad gäller rättsordningens eller rättsområdets grundläggande byggstenar för att sedan använda dessa vid en rekonstruktion av rätten på det området.¹⁸ Det kan diskuteras om detta skulle vara rättsdogmatik i en snäv eller vidare mening och avgörande bör rimligen vara hur den ifrågavarande studien är upplagd. Ett argument som kan tala för en snäv rättsdogmatik är om det endast är auktoritativa rättskällor som används. Emot kan däremot tala att de auktoritativa rättskällorna inte används för att analysera enskilda regler, som ju är det typiska för rättsdogmatik i snäv mening.

Det säger sig självt att den snäva synen på rättsdogmatik lätt kan te sig som en tvångströja för rättsvetenskapen.¹⁹ Det rör sig om så fundamentala frågor för den fria forskningen som bestämmanderätten över forskningsuppgiften och det material som kan användas, t.ex. när det gäller studiet av rätten när det inte finns uttryckliga auktoritativa regler. Inte heller är strikta nationella begränsningar lämpliga i dagens värld. EU är ju en central aktör i det svenska lagstiftningsarbetet på en mängd rättsområden och detta lagstiftningsarbete måste kunna undersökas på ett adekvat sätt.

Slutsatsen av det sagda är alltså att en rättsdogmatik uppfattad på ett brett sätt är olämplig. Mycken straff- och processrättsforskning måste rimligtvis, på grund av kraven vad gäller legalitet och legitimitet, fokuse-

¹⁶ In dubio pro natura JT 2000-01 s. 807 ff.

¹⁷ Se Lind Rättsfallsanalyser – rection eller analys JT 1995-96 s. 240 samt Olsen SvJT 2004 s. 119 m. hänv. Jfr även nedan Samuelsson s. 154.

¹⁸ Jfr t.ex. Peczenik a.a. s. 267.

¹⁹ Se t.ex. Hellner a.a. s. 484.

ras på de auktoritativa rättskällorna, vilket inte är nödvändigt på samma sätt inom andra rättsområden. Däremot bör det vara angeläget att rättsdogmatik generellt sett uppfattas på samma sätt inom skilda rättsområden. Ett brett synsätt är också direkt olämpligt för rättstillämpningen eftersom man inte riktigt vet vad man får och att det därför kan vara svårt att värdera texten utan den förförståelsen. Domstolarnas verksamhet bygger vidare på att rättsfallen måste avgöras inom rimlig tid, varför det är viktigt att rättstillämparen snabbt ska kunna sätta sig in i den ifrågasvarande forskningens metod och betydelsen av denna för forskningens "pålitlighet" som rättskälla. Jämfört med det breda betraktelsesättet när det gäller rättsdogmatik är det snäva synsättet generellt sett bättre för domstolarna, i den mån arbetet görs på ett skickligt och kreativt sätt. Däremot kan det te sig som en tvångströja för forskningen. Den modellen är också direkt negativ när det inte finns auktoritativa regler, eftersom forskning i sådana fall blir omöjlig inom ramen för den materiella rätten.

4 Klassisk och dynamisk rättsdogmatik?

Ovanstående resonemang leder till att en indelning av rättsvetenskapen enbart i rättsdogmatik, rättshistoria, rättssociologi, rättsekonomi och rättsfilosofi/allmän rättslära, är otillräcklig, i och med att den enda form av materiellrättslig forskning som nämns är rättsdogmatiken. Eftersom såväl en snäv som bred syn på rättsdogmatik som vetenskap är olämplig krävs ett annat synsätt. Det är viktigt för kontinuiteten och för den vardagliga rättstillämpningen att rättsdogmatik finns och kan utvecklas inom rättsvetenskapen. Eftersom den dock av så många setts som alltför snäv finns det uppenbarligen behov av ytterligare ett materiellrättsligt forskningsområde vid sidan av rättsdogmatiken. Som framgått finns många alternativa riktningar, vilket gör att det skulle kunna vara fråga om många former för rättsvetenskap. Det är enligt min mening bättre om andra alternativa riktningar kan samlas i (minst) en gemensam form som förslagsvis skulle kunna ta sikte på de tyngsta invändningarna mot den snäva synen på rättsdogmatiken. Hellner har beskrivit dem på följande sätt:²⁰

Den strikta rättsdogmatiken bör enligt min mening förkastas som vetenskapligt mönster av flera skäl. Den är grundad på en statisk syn på juridiken och har inte sinne för annan dynamik i rättsutvecklingen än den som sker

²⁰ A.a. s. 484.

genom tillkomsten av nya prejudikat och nya värderingar, möjligen genom att nya problem upptäcks. Vid lagtolkning betraktas lagen som en fix faktor, ehuru den fixa faktorn är olika vid olika tidpunkter. Tillkomsten av lagstiftning eller av nya standardavtal har ingen plats i rättsdogmatikens mönster. Det finns också andra skäl för att inte godta den konventionella uppfattningen av rättsdogmatiken. Den motsvarar lyckligtvis inte rättsvetenskapen sådan den faktiskt bedrivs. Rättsdogmatiken skjuter ofta de rättspolitiska problemen åt sidan, vilka kan vara de viktigaste av alla. Till dessa mera objektiva skäl kommer i mitt fall ett subjektivt, nämligen att det rent psykologiskt är omöjligt att betrakta mycket av det som jag kommit att syssla med som fallande utanför rättsvetenskapen ...

Sandgren, som i flera sammanhang ger intryck av att plädera för en bred syn på rättsdogmatiken, tar i en uppsats upp framtidens doktorsavhandlingar och berör där olika former för rättsvetenskap. Vid sidan om sådana vetenskapliga verksamheter som redan idag anses falla inom ramen för de systeminterna, nämner han rättsdogmatik och ”rättsanalytiska arbeten”.²¹ Också han är alltså inne på att det bör finnas ett utrymme för vetenskaplig materiellrättslig forskning som faller utanför rättsdogmatiken.

Det kan däremot diskuteras hur en sådan forskningsverksamhet skulle benämnas. Rättsdogmatik som uppfyller kraven på vetenskaplighet bör rimligtvis också vara analyserande. Ett annat sätt att benämna området skulle kunna vara att anknyta till de problem med rättsdogmatiken som Hellner uppmärksammar, nämligen den statiska karaktär som kännetecknar den. En tänkbar benämning skulle kunna vara dynamisk rättsdogmatik.²² En alternativ term skulle kunna vara dynamisk rättsvetenskap. Skälet för att använda den förstnämnda beteckningen skulle kunna vara att väsentliga delar i det vetenskapliga arbetet rimligtvis måste gå ut på att klargöra centrala rekvisit i ifrågavarande regler samt analysera dessa med juridiska argumentationsmetoder. I så måtto handlar det ju om en studie av gällande rätt. Många forskare känner sig också bekväma med att kalla sin vetenskap för rättsdogmatik och termen är alltså lämplig också av det skälet. Dynamisk rättsvetenskap är en tänkbar term men här kan fråga uppstå om det verkligen rör sig om studier av gällande rätt eller om dynamisk rättsvetenskap skulle gå ut på en annan kunskapsfråga. Denna oklarhet talar för användning av den förstnämnda beteckningen.

²¹ Sandgren, *Framtidens doktorsavhandlingar i rättsvetenskap i Vad är rättsvetenskap* (2009) s. 273 f.

²² Jfr också Lindblom a.a. s. 807 som särskilt uppmärksammar den dynamiska samtiden.

Utifrån rättstillämparperspektivet kan forskarens egna klassificering av sitt arbete som dynamisk rättsdogmatik vara klargörande, så till vida att man är mer beredd på att arbetet kan kräva mer av läsaren men att det också kan ge vidare perspektiv. Dynamisk rättsdogmatik skulle t.ex. kunna innefatta probleminriktad rättsforskning, kritik av existerande regler och rekonstruktion, konstruktiv pragmatik, vetenskaplig forskning utanför området för de auktoritativa reglerna med inriktning mot regler som faktiskt tillämpas, rättspolitiska överväganden och analyser de lege ferenda, analys av lagförslag såväl inom EU som av den svenska lagstiftaren m.m.

5 Förhållandet mellan systemintern respektive systemextern rättsvetenskap

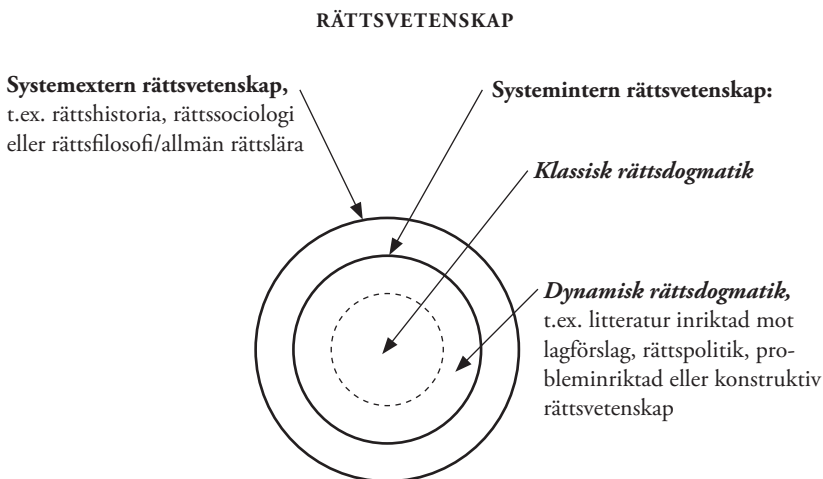
Med systemintern rättsvetenskap brukar man som framgått mena att rättsvetenskapen tar sikte på en (lojal) tillämpning av de auktoritativa rättskällorna och poängen med uttrycket är just att alla andra förhållningssätt upplevs som främmande. Med ett sådant synsätt borde det därför bara omfatta det snäva perspektivet på rättsdogmatiken och kanske något mer. Kritisk konstruktiv rättsforskning borde t.ex. inte omfattas. Som framgått är det perspektivet väl snävt för rättsvetenskapen och det kan hävdas att systemintern rättsforskning totalt sett borde innefatta också den dynamiska rättsdogmatiken eftersom den också går ut på att skapa förståelse för innehållet i gällande rätt även om metoderna att åstadkomma det är andra.²³

Det sagda får till följd att den systemexterna rättsvetenskapen enbart bör innefatta situationer när den ifrågavarande kunskapsfrågan inte fokuserar på innehållet i gällande rätt. I stället är det sådana aspekter som konsekvenserna i olika hänseenden av regelverket, dess utveckling eller grundläggande ekonomiska grund som står i fokus. Det kan diskuteras hur nu ifrågavarande former av rättsvetenskap förhåller sig till den dynamiska rättsdogmatiken och systemintern analys. Om emellertid såväl den klassiska som dynamiska rättsdogmatiken går ut på analys av i någon mening gällande rätt medan den systemexterna rättsvetenskapen inte gör

²³ Ett alternativ skulle dock kunna vara att uppdelningen mellan systemintern respektive systemextern rättsvetenskap utökas med systemsemiintern rättsvetenskap för att ge utrymme för den dynamiska rättsdogmatiken.

det så bör gränsen mellan systemintern och systemextern rättsvetenskap vara förhållandevis skarp.

Förhållandet mellan de olika formerna av vetenskap skulle schematiskt kunna beskrivas på följande sätt:

6 Avslutning

Det kan vara lämpligt att avslutningsvis återknyta till rättstillämpningens behov. Det finns uppenbarligen så många frågor som kan ställas i samband med gällande rätt i vid mening att det inte är möjligt att gå tillbaka till den klassiska rättsdogmatiken som den enda rättsvetenskapliga formen. Det är därför nödvändigt för den praktiska verksamheten vid t.ex. domstolar att man får veta hur den ifrågavarande författaren själv ser på sin forskning. Rör det sig om klassisk rättsdogmatik är det kanske bara att "köra på" även om det också här är lämpligt att forskaren klargör vad det är man menar att man gör. Dynamisk rättsdogmatik kan uppenbarligen kräva mer av läsaren vad gäller reflektion över den dagliga verksamheten. Är rättstillämparen inte beredd på det kan rättsvetenskapen i värsta fall innebära stora irritationsmoment. Är rättstillämparen däremot beredd på det borde det kunna medföra en ökad arbetsglädje till gagn för hela domstolsväsendet.

